

LES LLETRES

CONVERSES DE CRÍTICA

Per bé que moltes vegades no transcendixin al públic, les obres catalanes que es publiquen susciten polèmiques personals d'alt interès. En els medis literaris es parla de qualitats, s'assenyalen defectes, s'entaulen discussions... Cal distingir, això sí, del que és rebentisme ximple i del que resulta de carada acufació. Cal escoltar, únicament, els judicis i els comentaris dels desapassionats que no parlen per cap personal interès. I de vegades es recullen judicis intel·ligents que no es troben en les nostres pàgines de crítica.

"VALENTINE", LLIBRE DISCUTIT

Aquestes discussions, purament de taula de café, resulten orientades o desorientades. Depèn de moltes circumstàncies. Que, a propòsit del darrer llibre de Soldevila — "Valentina" — els comentaris es mouen més aviat a aquest estat de desorientació que conseqüència. Es discuteix molt però no s'agermanen els crítics. El que bé pondera el llibre fins a l'imponderable al qui us el rebenta per tots quatre costats hi ha una gamma de criteris diferents que angunieja de debò. Mem dit angunieja? Corregim. De vegades la disparitat de criteris és un símptoma de qualitat. Llibre discutit, llibre interessant. Es d'aquests el de Soldevila?

VERDAQUER

Ha sortit el sisè volum de les Obres Completes de Verdagué, nova edició llançada al mercat per la Catalunya; Celebrem la publicació d'aquest volum però lamentem la lentitud amb què es va procedint a l'edició d'aquestes obres. Són moltes les Heixes de biblioteca que esperen poder substituir dignament els volums de la "Il·lustració Catalana", escrits en el cataà de "lo senyor Francesch Matheu".

"LA CARENA"

I ara que parlem de Francesc Matheu; Roser Matheu de Gallardo, filla d'aquell per tants conceptes venerable i venerat poeta, ha publicat un llibre de poemes que es titula "La carena". Forma part de les Publicacions de "La Revista" i és un volum d'unes dues-centes pàgines força ben presentat. En el llibre més que poemes bells hi ha imatges delícies. Un conjunt harmònic és difícil de trobar, però de tant en tant apunta alguna cosa de resplandors gairebé definitives. El llibre, en conjunt, és un llibre normal; però té moments veritablement extraordinaris.

"DIAGONAL"

Sembla que aviat apareixerà aquesta novel·la d'Ignasi Agustí. Es tracta de la primera temptativa de l'autor en el gènere i això fa que sigui esperada amb un cert interès. Possiblement sortirà en un dels volums de la Biblioteca "A tot vent".

LES LLETRES

Delícies i secrets de les eleccions

Disset hores en una electoral

L'home es treu un pinga-nas de la butxaca i destriant d'entre l'embalum de papers treu una credencial tota arrugada, de la que el president, un fuster amb cara d'adolescent encarmelat — en talla un tros i se'l guarda. — Segui allí. — I fa l'apoderat. Vigili bé, sobretot. Jo ja passaré a veure com va això.

I desapareix per entre la gent que ja va fent cua.

Avança una senyora.

El nostre home amb les preesses de firmar una colla de papers que tots els interventors li han fet signar, no s'ha ben escampat els papers al seu davant, i perd el número de l'lista que el president canta amb un emfòri abarritonat.

Pròu remena: la seva llista no surt. Un paper li cau a terra, però ell no el pot collir perquè la taula d'escolar li en priva. No es pot ajupir, a més, perquè està assegut sobre un banc i per aixecar-se té d'arrossar les cames i li venen punxades als ronyons. La senyora que ha votat, s'ajup, tota satisfeta d'haver emès el seu vot i cull el paper de l'interventor, li dona després fent-li un somriure tot significatiu, que sembla que vulgui dir:

— Eh que ho faig bé!

El paperet dins de la gabieta de vidres sembla una carta de naufrag dins una peixera.

II

Hi ha vaga de tramvies: Altrament no li fóra tan molestos — ni perjudicial per les sabates — d'arrivar al lloc. Però l'home que abans que res és home de voluntat, va més de pressa. El coll de l'abric ja li fa nosa. El mocador de seda que la muller li ha cargolat al coll ja està humit, i el barret llapreta un xic massa el front. Les mans li s'uen dins les butxaques.

Quan arriba al col·legi va fet un gitano.

Hi ha un murmur de veus, de crits i de renecs que omple l'atmosfera del local. Els apoderats als seus interventors amb una oncositat migestàtica. Un jove que deu tenir divuit anys exhibeix uns poders i exigeix que se'l respecti: ningú no se'l creu.

L'home s'hi dirigeix. No sap a quin secció ha d'anar. Està atabalat. Tantost li sembla conèixer algú com l'esquiva el pensament com es arruïa la seva presència allí, puix i té certa aprensó i vergonya de confessar que és interventor.

— Perdoni: la secció tercera?

El jove que veu en aquell home un més infeliç que ell, replega sobre si tota la seva autoritat i li demana, en lloc de respondre com sembla natural:

— De quin partit és vostè?

Dona la casualitat que el jove i l'interventor són del mateix partit. A. O. B. i ja tenim que el jove i a cob una diplomàcia de gran ministre i companya al senyor a una taula i repeteix els seus crits, fins que obli que el senyor interventor s'assentja en un banc amb papires i tinter de porcellana i tapadora de llautó.

L'interventor està nerviós. Plouen preguntes. Els adjunts, més malhatats que dos jueus no paren de manar:

— Com se diu vostè? Vejam la credencial! De quin partit és vostè?

Intervé l'apoderat que vol acabar misericòrdiosament la torbació de l'home. I li diu, una mica per sobre l'espatlla, a tot de vergonya:

— Ensenyi la credencial, vol?

IV

Finalment el nostre home ja ha trobat la seva llista i els demés papers que el molestaven ha pogut amagar-los al caixó. Respira, i estornuda. No es recordava de la pluja, i ara les sabates xopes li faran agafar un refredat. Vol picar de peus a terra, però l'enrajolat no respon: està més gelat que els seus peus.

Van entrant senyores i senyorettes, i de tant en tant algun home.

Hi ha moments en què ningú no vota, i el nostre home aprofita aquestes estones per a observar els seus companys de taula: un d'ells és un obrer, brú i de cara ferotge, té un ull que mira guenyó i una veu agressiva. A l'altre costat hi ha una mena de camblic gros, amb una panxa tan monumental que hom pensa que hom pensa que no hi ha en el món pantalons prou grans pel digne àngel custodi de la puresa del sufragi. Va vestit literalment a pedagos. La camisa li surt per tot arreu; per les mànigues i per entre aquests i els pantalons i per entre aquests i la faixa. Fuma un mig calienyo i porta al cap pelat i les orelles brutes. No para de menjar. Aquest home perta un satèl·lit que té una cara tota expressiva: un ull tapat per una catarrata, i un altre que mira com un bou. Té la cara vermella i els cabells: hirsuts i les mans grosdures que no encerten a agafar el mànec d'escombra que té per ploma. Les mans d'aquest home són la cosa més bruta i més bestial que un hom hagi mai vist i les ungles són un prodigi: hom no comprés com pot haver-hi tan poca unguia i tanta brutícia. Té al seu davant un tinter d'aquells que en la nostra infantesa compràvem a quinze cèntims a l'estanc o a l'adroguer. L'interventor de la nostra història mira per sobre l'espatlla i llegetx el que aquest tornarà escri terrassa escrit:

— "Dieudonne".

No hi ha dubte: aquest i el seu veí són del Partit Radical.

s problemes filosòfics

per A. Crosas

XIII

cehibles? Quines són les relacions que les uneixen entre elles i de quina manera pot hom classificar-les. Quina són els mètodes que empenen i que els reïxen, ja sigui en la recerca, ja sigui en la prova, ja sigui en l'exposició de les idees? Quina són la visió més general dels resultats que se'n desprenen? Quin és el matis de certesa, de probabilitat o de dubte que convé observar en l'afirmació d'aquests resultats? Heus ací les principals qüestions no són solament susceptibles d'una solució teòrica positiva; la solució que hauran descobert no deixarà de tenir un interès pràctic, molt gran. És una cosa capital, per a aquell que vol prosseguir un ordre de recerques determinat, de saber el que ha permès l'èxit en els altres ordres de recerques anàlogues. Saber de quina manera aquells que han obtingut resultats vàlids havien plantejat llurs qüestions, havien orientat llurs esforços, havien criticat llurs resultats, no té relació per a si mateix un fill conductor i un guia? El coneixement del que ha determinat l'èxit en el passat fa més fàcil la conquesta del resultat en l'esdevenir; ens proporciona, per vies positives, aquesta regulació matemàtica de l'art de pensar que no trobàvem seguint una altra via.

La reflexió lògica sobre la recerca de la veritat no perd, doncs, res de la seva importància i del seu interès en perdre el seu absolutisme. Fa obra viable en lloc de desaparèixer en temptatives quimèriques. Això és tot.

Se'n pot dir exactament igual a propòsit de les qüestions d'ordre estètic que toquen el bell i a l'art.

El propi de l'esperit humà ha estat, en totes les èpoques del passat, de creure que sostenia ni un punt fix que no es mouria mai més. Els autors d'estètica dogmàtica, artistes, poetes i filòsofs, han tingut, a cada època de la història, aquesta convicció ingénua. Tots s'han imaginat que el bell, tal com l'havien gustat, concebut, realitzat, era el bell inmutable i definitiu. Han provat de definir els caràcters del que s'anomenava així. N'han deduit tota una sèrie de coneixències, tant sobre la finalitat que l'art havia de proposar-se com sobre els procediments de composició i els mètodes d'execució que havia d'empresar. Tots han afirmat que el bell dels altres era un art fals; feren de llur fórmula artística una fórmula eterna.

I, a mesura que els filòsofs han anat descobrint la història, han anat veient més clar que a quina punt les pretensions d'aquesta mena eren cada-queses. Regardant el passat, la humanitat ha trobat talls força objectes naturals i força procediments d'art fonamentalment dissenyat. Es diguem alguns que el moviment continuava. Després d'haver-se compla- güt a les formes actuals del bell i de París, la humanitat se'n desplaçà; començà a veure es d'altres. Aquelles eren, però bastes, les formes d'aquelles que ara plauen a to. És probable que més aviat aviat hoiguen. Els plauen els colors, els sons, considerats en sí mateixos, perquè són potències planes. Els són la representació dels objectes materials, d'altres que una sensació abstracta par bé que ara és el resultat. Els plauen dels objectes materials per llurs propietats i llurs harmonies perquè toton la sensació que el bell és una sensació que expressa un estímul físic. Però, se queia les formes, les regles, les riques, són certes, però certa cosa,

certs ritmes que semblen agradables, són certs procediments d'expressió que passen per a fer el caràcter íntim de les coses, són certes proposicions i certes harmonies que fan les delícies humanes. I com estarem segurs que és el que el upal estarem segurs que és el que plau en una certa data, en un cert lloc, i en una certa règna et que plaurà universalment? De quina manera demostrar que en dir: "això sol és bell perquè presenta tals i tals trets", no s'erigeix en regla definitiva un senzill gust fugisser? Verament, una estètica absoluta és més impossible que una lògica absoluta.

Solament que, ací encara, hi ha lloc per a una estètica d'un altre ordre, una ciència de les arts, gràvida de conseqüències pràctiques.

Certes formes d'art existeixen arreu del món; d'altres són concebibles. Una ciència d'aquestes formes d'art no és doncs ja més irrealitzable que no ho és una ciència de les ciències. Quin és l'objecte propi dels diferents arts reals o possibles? Quines són llurs relacions i com es poden classificar entre elles? Quines són llurs relacions i Quines són les tècniques que han donat, sigui en les unes, sigui en les altres, en les diverses èpoques, resultats que s'han considerat viables? Per quin motiu tal forma d'art plau o ha plagut, abans de desplaure, i per què ha desplaure després d'haver plagut? Per quin motiu a tal data del món, tal forma d'art s'ha desenvolupat i ha triomfat com no ho fet? D'on ve que els gustos hagin canviat i que d'altres formes d'art hagin aparegut i hagin triomfat a llur torn? Són tantes altres preguntes que demanen una reflexió metòdica, un anàlisi precís i que prometen resultats positius.

I, naturalment, passa ací com en les ciències. La coneixença dels objectes que les diferents arts s'han proposat en els diferents temps, i dels procediments tècnics de composició i d'execució que han assegurat l'èxit del que ha durat, no és indiferent des del punt de mira pràctic. És en estudiar el que feren antany aquelles les obres dels quals han resistit en temps que hom s'instrueix el millor possible sobre el que pot fer un mateix. No solament l'estètica no esdevé inútil en esdevenir real; va, sinó que esdevé més fecunda que quan preténia, com volia, per exemple, un Holbein, imposar regles a la producció artística.

En a propòsit del problema de la regulació de la conducta que el pasatge de punts de mira absoluts als punts de mira relativus és avui el menys avançat en el món de la filosofia. Els nostres esparits es foncionen fàcilment a substituir una fi- gures absoluts, una ciència de la vida humana i coneixença metodològica que suggereix. Es resignen, més fàcilment encara, a substituir una estètica absoluta, una ciència de les arts humanes, amb la qual es corresponen aplicacions tècniques. Però quan es tracta de regularment la conducta, tenen més feina a consultar a llur consciència. Experimentem una necessitat violenta de saber, per nosaltres mateixos, i de poder ensenyar als altres el que són el bé i el mal i els altres d'altres. Aquestes necessitats no són indiferents a l'educació i al civilització de la nostra pròpia vida? No hi són els educadors de les generacions que veuen? La idea moral que seria ací el resultat de la nostra vida? La idea moral que seria ací el resultat de la nostra vida? La idea moral que seria ací el resultat de la nostra vida?

LES ARTS

EXPOSICIONS SINGULARS

A París estan intensament posseïts de l'afany de celebrar exposicions. Es fan moltes, molt sovint, de tota mena de coses i objectes. Potser les exposicions d'art són en minoria; i això és un símptoma del qual se'n poden deduir innombrables conseqüències. Actualment, entre les més visitades i comentades, n'hi ha una commemorativa del primer globus aerostàtic, una altra de retrospectiva del paper pintat; la col·lecció de papilones de Pentonides "Frischhof"; una altra d'una col·lecció de soldats d'ostany; una altra de la dansa i del moviment.

TOT SON APRECIACIONS

M. Guiraud de Scévola exposa a la Galeria Menza Lisa, de París, els seus arbusts de pastells. A benefici de l'autor; aquest qualificatiu d'"aristocràtic" és d'una discreció i d'una pietat exemplars. A desgrat de tot, però, no han faltat crítics que han fet literatura lògica en comentar les seves obres. Mireu: "L'art de M. Guiraud de Scévola és un d'aquells que requereixen el màxim d'apreciació. És un virtuosisme delectat al plaer dels ulls; té regust de meravella al veure de cada nota que ell fixa en l'espai."

EL PIANO DE "MAZARIN"

Aquest estri venerable ha sonat una vegada més, a la capital francesa. Sobre les seves teclades groguenques hi han passejat els dits de Gounod, de Ambroise Thomas, de Meyer, de Bizet, de Massenet, de Saint-Saëns, de Gabriel Fauré. Actualment s'executa per als concursants al premi Rossini, que l'Acadèmia de Belles Arts concedeix cada fi d'any. COMPOSICIONS DE NINES I ANIMALS A la sala 6 de l'Hotel Drouot, de París, hi ha exposada una col·lecció de composicions artístiques amb nines i animals dels segles XVII i XVIII, atribuïdes a artistes italians. Representen escenes religioses i de la vida corrent.

DOMENEC SOLER

A la Sala Biscuets, aquest pintor obté tals de crítics amb la seva exposició d'olis i aquarelles.

INAUGURACIÓ DE L'EXPOSICIÓ DE CACTUS

Avui, dissabte, a les 10 de la tarda, d'inaugurarà l'exposició dels exemplars presentats al Primer Concurs d'Amateurs de Cactus i Plantes grasses que es celebra a les galeries d'art Byrr, Diputació, 23. Aquesta exposició compta amb més de 500 exemplars dels seus tipus originals. Es mostrarà oberta fins a finals de mes.

LES ARTS